

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสาธารณสุข
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จัดทำโดย นางสาวฉัตรภรณ์ แก้วยนต์
รหัส 9756

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2566
ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสาธารณสุข
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จัดทำโดย นางสาวฉัตรภรณ์ แก้วยนต์
รหัส 9756

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2566

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหาร
ระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

ลงชื่อ.....

(อาจารย์ ระรินทิพย์ ศิโรรัตน์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(อาจารย์ จุฬา สุขมานพ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(อาจารย์ บรรจงจิตต์ อังศุสิงห์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

เนื่องจากโลกในปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาสาธารณสุขภัยที่ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก สำหรับประเทศไทยได้เผชิญกับสาธารณสุขภัยตลอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และพบว่า ภัยต่างๆ เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้น ประกอบกับการจัดการสาธารณสุขภัยที่ผ่านมาเน้นการทำงานในเชิงรับ โดยจากการศึกษาบทเรียนสาธารณสุขภัยที่ผ่านมา และการวิเคราะห์แนวโน้มปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต พบว่า ปัญหาสำคัญคือ ปัญหาด้านการบริหารจัดการการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ มักจะให้ความสำคัญกับการดำเนินการในช่วงภาวะวิกฤตมากกว่าในช่วงก่อนเกิดภัย การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning) ยังไม่สามารถแจ้งเตือนได้ในระดับปัจเจกบุคคล การประเมินความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยในพื้นที่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่เคยเกิดสาธารณสุขภัยหรือเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง ทำให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญต่อการประเมินสถานการณ์ และการวางแผนรับมือกับผลกระทบจากสาธารณสุขภัยในพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้ เมื่อขาดการประเมินความเสี่ยง จึงส่งผลให้หน่วยงานให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณในช่วงของการป้องกันก่อนเกิดภัยค่อนข้างน้อย ทำให้พื้นที่เสี่ยงไม่ได้รับการป้องกันและลดความเสียหายจากภัยที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันที่ และปัญหาอีกด้านหนึ่งคือ ด้านปัจจัยและสภาพแวดล้อม เห็นได้จากการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาคเอกชน มูลนิธิ องค์กรการกุศล ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร อีกทั้งมีการแบ่งพื้นที่ไม่ชัดเจน และเมื่อเข้าถึงพื้นที่ประสบภัยยังขาดผู้บัญชาการเหตุการณ์ จึงประสบปัญหาในการทำงานที่ไม่เป็นระบบ และส่งผลให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยไม่ทั่วถึง การขาดแคลนทรัพยากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ ในการออกปฏิบัติการเผชิญเหตุสาธารณสุขภัย โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณในการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นกับความเสี่ยงภัยในพื้นที่ การขาดแนวทางและมาตรฐานในการจัดการสาธารณสุขภัยที่มีความซับซ้อน และสอดคล้องตามหลักวิชาการและมาตรฐานหลักสากล

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ มีภารกิจหน้าที่ในการดำเนินการจัดทำนโยบายและวางมาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พัฒนาระบบป้องกัน เตือนภัย และบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างเครือข่าย สร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริม สนับสนุน และปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการและแก้ไขข้อผิดพลาดในการดำเนินงาน จากการดำเนินงาน “แก้ไขปัญหาสาธารณสุขภัยเชิงรับ” มาเป็น “จัดการสาธารณสุขภัยเชิงรุก” และพัฒนาสู่ “การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยสู่ความยั่งยืน” เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์สาธารณสุขภัยที่มีความรุนแรง ซับซ้อน ส่งผลกระทบ

ต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาของประเทศ ซึ่งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะต้องมีปรับบทบาทหน้าที่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งนำเทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาการจัดการสาธารณภัยของประเทศ เพื่อลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และไม่ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม ผู้ศึกษาจึงได้วิเคราะห์และกำหนดนโยบายในฐานะรองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ฝ่ายบริหารและพัฒนาระบบงาน โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้ได้ผลสัมฤทธิ์ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นประเด็นสาธารณะที่ทุกภาคส่วนและทุกระดับต้องให้ความสำคัญ และเข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการกับกิจกรรมการพัฒนาในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะในพื้นที่หรือในภาคส่วนที่มีความเสี่ยงสูง เพื่อให้สามารถบูรณาการกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาระบบการจัดการสาธารณภัยได้อย่างยั่งยืน โดยใช้กระบวนการในการบูรณาการการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสาธารณภัยและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบาย แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านการบริหารจัดการ โดยการพัฒนากระบวนการจัดการข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดทำมาตรการลดความเสี่ยงและการบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการวางแผนการพัฒนาประเทศไทยในทุกมิติ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการแจ้งเตือนภัยให้เข้าถึงระดับบุคคล และ 2) ด้านปัจจัยและสภาพแวดล้อม โดยการบูรณาการด้านทรัพยากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการจัดการสาธารณภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาและยกระดับมาตรฐานระบบการจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินให้มีประสิทธิภาพในการจัดการสาธารณภัยทุกระดับ

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางการพัฒนาตนเอง โดยนำความรู้และทักษะในการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาการใช้สื่อดิจิทัลในการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้เข้าถึงประชาชน ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสาธารณภัย โดยเฉพาะการจัดการข้อมูลสาธารณภัยและการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า รวมทั้งความรู้และทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อพัฒนาการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน ตลอดจนความรู้และทักษะด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต เพื่อกำหนดวิธีการสื่อสารในภาวะวิกฤตได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์ ภายใต้วิสัยทัศน์ในตำแหน่งรองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย “ผลักดันการดำเนินงานเชิงรุก มุ่งสู่การทำงานแบบบูรณาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสาธารณภัย”

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ระรินทิพย์ ศิริรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาส่วนบุคคล ที่ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในการปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบอย่างละเอียดครบถ้วน ทุกขั้นตอน จนสำเร็จเรียบร้อย ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ จุฬา สุขมานพ และ อาจารย์ บรรจงจิตต์ อังศุสิงห์ ที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขรายงานฉบับนี้ให้สมบูรณ์ ครบถ้วน

ขอขอบพระคุณรองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นางสาวชัชดาพร บุญพีระณัช ที่ให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการสาธารณภัย และทิศทางการพัฒนาองค์กรของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำหรับการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูงในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณสมาชิกกลุ่ม GP2 ทุกท่านที่ให้คำแนะนำในการจัดทำรายงานฉบับนี้ และทีมงานสำนักงานเลขานุการกรม กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่สนับสนุนการจัดทำรายงานจนแล้วเสร็จสมบูรณ์

นางสาวฉัตรภรณ์ แก้วยนต์

30 พฤษภาคม 2566

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ (ถ้ามี)	
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	5
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	6
2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	7
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	7
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	12
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	22
3. แผนพัฒนาตนเอง	24
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	24
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	24
3.3 ผลการพัฒนาตนเอง	26
บรรณานุกรม	
ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	

สารบัญภาพ

ภาพที่

1 ความสัมพันธ์ระหว่างภัยพิบัติและการพัฒนา	11
2 วงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย	13
3 ประเด็นสำคัญของกระบวนการบูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ	17

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา

2.1.1 ปัญหา ความท้าทาย หรือการพัฒนาที่เลือกศึกษา

เนื่องจากโลกในปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาสาธารณสุขภัยที่ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต และทรัพย์สินแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก สำหรับประเทศไทยได้เผชิญกับสาธารณสุขภัยตลอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และพบว่าภัยต่างๆ เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอุทกภัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคม และประเทศไทยโดยรวมตลอดมา การจัดการสาธารณสุขภัยที่ผ่านมาเน้นการทำงานในเชิงรับ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมที่ดี รวมทั้งการดำเนินการเพื่อลดปัจจัยที่สร้างความเสี่ยงซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามสังคมไทยยังมีความรู้ความเข้าใจในการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยอยู่ในขอบเขตที่จำกัด จึงมีความจำเป็นในการเผยแพร่องค์ความรู้ต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดและหลักการ ตลอดจนวิธีปฏิบัติในการลดความเสี่ยงโดยสามารถเริ่มได้ด้วยตนเอง ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนในระดับภาครัฐ และภาคการพัฒนาของประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากสาธารณสุขภัยเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคนและหน่วยงานทุกภาคส่วน จึงควรเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้สามารถช่วยกันสร้างสังคมที่มีความพร้อม ภูมิคุ้มกัน และปรับตัว เพื่อลดโอกาสสูญเสียใดๆ หากเกิดสาธารณสุขภัยขึ้นในอนาคต

จากข้อมูลกรมอุตุนิยมวิทยา พบว่า มีภัยธรรมชาติหลายประเภทเกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น พายุหมุนเขตร้อน พายุฝนฟ้าคะนองหรือพายุฤดูร้อน คลื่นพายุซัดฝั่ง ดินโคลนถล่ม อุทกภัย ภัยแล้ง ไฟป่า หมอกควัน แผ่นดินไหว คลื่นสึนามิ ทั้งยังมีสาธารณสุขภัยที่มีแนวโน้มในการเกิดถี่ขึ้นและมีความรุนแรงมากขึ้น เช่น การเกิดอุทกภัยขนาดใหญ่ปี พ.ศ. 2554 การเกิดอุทกภัยซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศ ซึ่งจากข้อมูลโดยบริษัทวิเคราะห์ความเสี่ยง เมเปิลครอฟท์ ได้ทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงและการจัดทำแผนที่ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเมื่อปี พ.ศ. 2554 และพบว่าประเทศไทยติดอันดับประเทศที่มีความเสี่ยงต่อภัยจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระยะปานกลางเป็นอันดับที่ 37

ความท้าทายในแง่มุมมองตามมิติการพัฒนาต่างๆ ดังนี้

(1) **มิติด้านเศรษฐกิจ** เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มประสิทธิภาพ การเปิดเสรีในภูมิภาคและความก้าวหน้าของการคมนาคมขนส่ง เช่น การย้ายฐานการผลิต และภาคอุตสาหกรรมไปยังประเทศที่มีแรงงานถูกแต่มาตรฐานต่ำ รวมถึงเขตเศรษฐกิจชายแดนมีความสำคัญมากขึ้น

(2) **มิติด้านสังคม** การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยของโลก มีการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเมืองอย่างรวดเร็ว ความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความไม่เสมอภาค การเปิดเสรีในภูมิภาค และความก้าวหน้าของการคมนาคมขนส่ง การเคลื่อนย้ายแรงงานและย้ายถิ่น รวมถึงการพัฒนากลุ่มสตรี กลุ่มผู้พิการ และความเสมอภาคของหญิงและชาย

(3) **มิติด้านความมั่นคง** ภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความเสี่ยงที่ซับซ้อนมากขึ้น สภาพแวดล้อมเป็นพิษ โรคระบาดร้ายแรงต่าง ๆ และการแพร่ระบาดของเศรษฐกิจของมหาอำนาจที่อาจจะกระทบต่อความมั่นคงให้เกิดสาธารณภัยตามมา รวมถึงภัยจากไซเบอร์

(4) **มิติด้านสิ่งแวดล้อม** มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาจจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีความถี่ ฝนผวน ซึ่งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (IPCC) คาดการณ์ว่า อุณหภูมิโลกจะเพิ่มขึ้น 1.1 ถึง 6.4 ในช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2643 ส่งผลให้เกิดสาธารณภัยรุนแรงและความถี่มากขึ้น รวมทั้งส่งผลต่อระบบนิเวศของโลกและประเทศ รวมถึงภัยจากการกระทำของมนุษย์ด้วย

2.1.2 ระบุสภาพปัญหาที่ผ่านมาและแนวโน้มของปัญหาในอนาคต และผลกระทบที่เกิดขึ้น

สถานการณ์สาธารณภัยของประเทศไทยยังคงมีความเสี่ยงสูงและมีความถี่และความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยในการจัดการสาธารณภัยที่ผ่านมาได้ดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ซึ่งจากการศึกษาบทเรียนสำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ได้แก่ อุทกภัย อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ วิกฤติถ้ำหลวง จังหวัดเชียงราย เรือพินิกซ์ล่ม จังหวัดภูเก็ต พายุโซนร้อนปาบึก ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย กรณีเหตุระเบิดโรงงานผลิตสารเคมี บริษัท หมิงตี้ เคมีคอล จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ และกรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการสาธารณภัยที่ต้องทำทั้งระบบ ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ และมีความจำเป็นในการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงได้ทำการศึกษาและประมวลประเด็นปัญหาอุปสรรคของการจัดการสาธารณภัยและบริบทแวดล้อม โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการเผชิญกับเหตุการณ์สาธารณภัยและการศึกษาบทเรียนสาธารณภัยที่เคยเกิดขึ้น จึงพบว่า มีประเด็นปัญหา ดังนี้

1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

1.1 การบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ มักจะให้ความสำคัญกับการดำเนินการในช่วงภาวะวิกฤตมากกว่าในช่วงก่อนเกิดภัย

1.2 การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning) ยังไม่สามารถแจ้งเตือนได้ในระดับปัจเจกบุคคล

1.3 การประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยในพื้นที่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่เคยเกิดสาธารณภัยหรือเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง ทำให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญต่อการประเมินสถานการณ์ และการวางแผนรับมือกับผลกระทบจากสาธารณภัยในพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้เมื่อขาดการประเมินความเสี่ยงจึงส่งผลให้หน่วยงานให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณในช่วงของการป้องกันก่อนเกิดภัยค่อนข้างน้อย ทำให้พื้นที่เสี่ยงไม่ได้รับการป้องกันและลดความเสียหายจากภัยที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

2) ปัญหาด้านปัจจัยและสภาพแวดล้อม

2.1 การปฏิบัติงานของหน่วยงานภาคเอกชน มูลนิธิ องค์กรการกุศล ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร อีกทั้งมีการแบ่งพื้นที่ไม่ชัดเจน และเมื่อเข้าถึงพื้นที่ประสบภัยโดยไม่มีผู้บัญชาการเหตุการณ์จึงประสบปัญหาในการทำงานที่ไม่เป็นระบบ และส่งผลให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยไม่ทั่วถึง

2.2 การขาดแคลนทรัพยากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ ในการออกปฏิบัติการเผชิญเหตุสาธารณภัย โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณในการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่จำเป็นกับความเสี่ยงภัยในพื้นที่

2.3 การขาดแนวทางและมาตรฐานในการจัดการสาธารณภัยที่มีความซับซ้อน และสอดคล้องตามหลักวิชาการและมาตรฐานหลักสากล เช่น การจัดการภัยในถ้ำหลวง เป็นต้น

2.1.3 แนวโน้มปัญหาในอนาคต ผลกระทบที่เกิดขึ้น และความจำเป็นในการแก้ไขหรือพัฒนา

สาธารณภัยนอกจากจะสร้างผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ทรัพย์สิน และความปลอดภัยของประชาชนแล้ว ยังส่งผลให้เกิดความเสียหายและความสูญเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมทุกภาคส่วนเป็นมูลค่ามหาศาล ทำให้โครงการพัฒนาต่างๆ ต้องหยุดชะงักและขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากเมื่อเกิดสาธารณภัยรัฐบาลต้องใช้จ่ายงบประมาณในการเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉิน ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ จ่ายค่าชดเชย และยังมีค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่ทั้งภาครัฐและเอกชนในแต่ละภาคส่วน ประชาชนต้องใช้ในการฟื้นฟู ซึ่งต้องใช้เวลาานกว่าจะสามารถทำให้กลับมามีเสถียรภาพได้ดังเดิม ค่าใช้จ่ายเหล่านี้กระทบต่องบประมาณเพื่อการพัฒนาในมิติต่างๆ ทำให้ต้องมีการจัดสรรงบประมาณใหม่เพื่อกระจายทรัพยากร ทั้งเงินทุน กำลังคน และวัสดุอุปกรณ์จากโครงการพัฒนาที่ได้วางแผนไว้แล้วมาใช้เพื่อการฟื้นฟู การที่ภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายดังกล่าวเมื่อเกิดสาธารณภัยแต่ละครั้ง เป็นภาระที่อาจกระทบสถานภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ส่งผลให้กิจกรรมการพัฒนาที่กำหนดไว้แล้วหรืออยู่ในแผนงานถูกปรับลดงบประมาณ หรือเลื่อนออกไป หรืออาจต้องยกเลิกไป

นอกจากนี้ สาธารณภัยยังสร้างผลกระทบเป็นลูกโซ่ เช่น กรณีภาคอุตสาหกรรมการผลิตจากเหตุการณ์อุทกภัย ปี พ.ศ. 2554 ที่นิคมอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ทำให้สถานประกอบการเครื่องจักร สินค้า วัตถุดิบและอุปกรณ์ต่างๆ ได้รับความเสียหายและเสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมหรือซื้อใหม่ การผลิตไม่ต่อเนื่องหรือไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เส้นทางคมนาคมถูกตัดขาดไม่สามารถขนส่งสินค้าและวัตถุดิบเพื่อจำหน่ายได้ กิจกรรมต้องหยุดชะงัก ขาดสภาพคล่อง หรือต้องเลิกกิจการ ทั้งผู้ประกอบการต้องมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น หรือประสบปัญหาขาดทุน ล้มละลาย พนักงานต้องหยุดงาน ขาดรายได้หรือตกงาน เกิดปัญหาขาดแคลนสินค้าและวัตถุดิบ เกิดการกักตุนสินค้า และทำให้สินค้ามีราคาแพง แม้ในพื้นที่ซึ่งไม่ได้ประสบอุทกภัยก็ได้รับผลกระทบไปด้วย

จากผลกระทบสาธารณภัยที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม แต่หากพลิกวิกฤตเป็นโอกาส จะทำให้บทเรียนจากการเกิดสาธารณภัยสามารถช่วยทำให้เกิดการพัฒนาใหม่ที่ดีกว่าเดิมได้ และหากมีการ

พิจารณามิติต้านสาธารณสุขภัยในการพัฒนามากขึ้น นอกจากจะช่วยให้การพัฒนามีความยั่งยืนแล้ว ยังช่วยลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยถือว่าเป็นสิ่งที่บริหารจัดการได้ แต่ในภาพรวมของการบริหารจัดการสาธารณสุขภัยหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยยังเน้นที่การทำงานเชิงรับ (Responsive & Reactive) และขาดการทำงานเชิงรุกร่วมกัน (Proactive & Comprehensive) เพื่อจัดการกับต้นตอของปัญหาความเสี่ยงอย่างรอบด้าน แผนงานและกิจกรรมในภาคการพัฒนาต่างๆ จึงยังขาดความเชื่อมโยงกับกิจกรรมและการปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยอย่างเป็นระบบ

เหตุการณ์สาธารณสุขภัยหลายครั้งทำให้เห็นว่า การเตรียมความพร้อมของประเทศให้มีความสามารถในการรับรู้ปรับตัวต่อความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยนั้น มีความเกี่ยวข้องกับภาคส่วนในการพัฒนาต่างๆ เช่น เหตุการณ์แผ่นดินไหวขนาดใหญ่ที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ในช่วงต้นปี พ.ศ.2557 ได้สร้างความเสียหายต่ออาคารบ้านเรือน โรงเรียน โรงพยาบาล ระบบสาธารณสุขไปอีกเป็นจำนวนมาก หากต้องดำเนินการเชิงรุก เพื่อความเสี่ยงของพื้นที่อำเภอพาน ต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งสถาปนิก วิศวกร ผู้รับเหมา และเจ้าของโครงการ ต่างก็ต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างที่สามารถต้านทานแผ่นดินไหวขนาดใหญ่และสามารถเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมได้ หน่วยงานด้านคมนาคมก็จำเป็นต้องสร้างถนนที่ได้มาตรฐาน หน่วยงานที่ดูแลระบบสาธารณสุขภาคต้องคำนึงถึงความคงทนแข็งแรง รวมทั้งพื้นที่ตั้งของระบบสาธารณสุขภาคอื่นๆ ให้มีโอกาสได้รับอันตรายน้อยที่สุด นอกจากนี้ ประชาชนที่อยู่ในอาศัยในพื้นที่ จำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการเตรียมตัวและวิธีการรับมือหากเกิดแผ่นดินไหวขึ้นอีกครั้ง

การผลักดันให้การลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงในภารกิจและขอบข่ายงานพัฒนาในภาคส่วนต่างๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากจะเป็นประโยชน์ให้กิจกรรมการพัฒนาสำเร็จลุล่วง และเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ทั้งยังช่วยเพิ่มความมั่นคงปลอดภัยให้กับประเทศภาพรวมอีกด้วย

เพื่อให้การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดการสาธารณสุขภัยของประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุมกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งหมดได้ในภาพรวม จึงถึงเวลาแล้วที่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินงานเชิงรุกเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัย การทำงานในทุกภาคส่วนต้องเชื่อมโยงกัน ทั้งเชิงนโยบาย โครงสร้างและกลไกการทำงานในทุกกระดับ ตั้งแต่แผนระดับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาแต่ละภาคส่วน แผนงานระดับภูมิภาค จนถึงแผนระดับท้องถิ่น ตลอดจนสามารถถ่ายทอดสู่แผนปฏิบัติการและการออกแบบกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยที่สอดคล้องกับภารกิจหลักของแต่ละหน่วยงานได้ นอกจากนี้ แต่ละหน่วยงานจำเป็นต้องเข้าใจและเห็นความเชื่อมโยงของภารกิจและบทบาทของตนที่จะสามารถสนับสนุนงานด้านการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยได้

นอกจากนี้ การดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยให้ได้ผลสัมฤทธิ์ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่สามารถทำงานในลักษณะแยกส่วน ต่างคนต่างทำได้ แต่ต้องสร้างความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และมีหน่วยงานประสานงานที่เข้มแข็ง เพื่อให้การลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยเป็นประเด็นสาธารณะที่ทุกภาคส่วน

และทุกระดับต้องให้ความสำคัญ และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการกับกิจกรรมการพัฒนาในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะในพื้นที่หรือในภาคส่วนที่มีความเสี่ยงสูงและได้รับผลกระทบจากสาธารณภัยอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสาธารณภัยจะก่อให้เกิดผลกระทบมากมาย แต่ก็สร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในทุกด้านให้ดีขึ้น บทเรียนที่ได้รับจากสาธารณภัยสามารถนำมาใช้เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ตลอดจนกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการต่างๆ เพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต การฟื้นฟูเป็นโอกาสมากกว่าแค่ทำให้สภาพก่อนเกิดภัยกลับมาเหมือนเดิมเท่านั้น แต่เป็นโอกาสของการสร้างคืนใหม่ให้ดีกว่าเดิม (Build Back Better) นอกจากนี้การค้นคว้าทดลองนวัตกรรมใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาและช่วยพัฒนาการบริหารจัดการความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่างก็เป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งถือว่าสาธารณภัยเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านลบและด้านบวกต่อการพัฒนา

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างภัยพิบัติและการพัฒนา

ที่มา : การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, (พ.ศ. 2557)

2.1.4 ความจำเป็นในการดำเนินการแก้ไขหรือพัฒนา

จากสภาพปัญหาข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการสาธารณภัยยังคงมีปัญหาอุปสรรค ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดการด้านข้อมูล และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดภัยธรรมชาติที่มีความถี่และรุนแรงมากขึ้น ซึ่งหากไม่มีการปรับแนวทางการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจะไม่สามารถรับมือกับความรุนแรงของสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยเป็นการดำเนินการภายใต้กฎหมาย คือ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาสาธารณภัยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หากแต่หน่วยงานต่างๆ ที่มีการกิจเกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลาง จะต้องมีความรู้และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่

และแนวทางการปฏิบัติงานภายใต้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถบูรณาการกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาระบบการจัดการสาธารณภัยได้อย่างยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เคยเกิดขึ้นจากทริเจนเหตุการณ์ที่ผ่านมา โดยจะมุ่งเน้นการนำนโยบายและยุทธศาสตร์ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานตามแผน คือ **การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย** โดยการลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิมและป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่ การประยุกต์ใช้งานวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยี และภูมิปัญญา การเป็นหุ้นส่วนทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยอย่างต่อเนื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการในภาวะฉุกเฉินที่มีมาตรฐาน ยืดหยุ่น และมีเอกภาพ และการจัดการระบบการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน โดยประชาชนจะต้องได้รับการดูแลให้มีความปลอดภัยมากขึ้นกว่าเดิม

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.2.1 หลักการ แนวคิด ที่ใช้เป็นกรอบหรือแนวทางในการจัดทำข้อเสนอ พร้อมเหตุผลประกอบ

หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management)

การบริหารจัดการสาธารณภัยที่ผ่านมา มุ่งเน้นการปฏิบัติการเชิงรับ ตามหลักการ “การบริหารจัดการสาธารณภัย (Disaster Management) ซึ่งให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือชีวิต บรรเทาทุกข์ และเผชิญสถานการณ์วิกฤตเมื่อภัยเกิดขึ้นแล้ว แต่จากความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสาธารณภัย และความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่มากขึ้น ทำให้นานาประเทศให้การยอมรับร่วมกันว่า ผลกระทบจากสาธารณภัยนั้นสามารถบริหารจัดการได้โดยไม่ต้องรอให้เกิดเหตุการณขึ้นก่อน และได้เริ่มให้ความสำคัญกับ “การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย” (Disaster Risk Management : DRM) ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่มุ่งเน้นความเข้าใจในเรื่องความเสี่ยงและการจัดการกับปัจจัย ความเสี่ยงจากสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญกับกิจกรรมตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัยอย่างครบวงจร ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Assessment) การป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) การเตรียมความพร้อม (Preparedness) การเผชิญเหตุ (Response) การบรรเทาทุกข์ (Relief) และการฟื้นฟู (Recovery) โดยการจัดการสาธารณภัยในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย อาจมีช่วงเวลาที่มีความคาบเกี่ยวกัน และระยะเวลาในการดำเนินการขึ้นอยู่กับความรุนแรงของภัย จึงไม่สามารถแบ่งแยกการดำเนินงานในแต่ละด้านออกจากกันได้ เช่น ในขณะที่เกิดภัยได้ทำการอพยพประชาชน แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงต้องวางแผน กระจายทรัพยากรเพื่อป้องกันและผลกระทบที่จะเกิดความเสียหายเพิ่มขึ้น เป็นต้น

ภาพที่ 1 วงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ที่มา : แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 (พ.ศ.2564)

จากวงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยข้างต้น เห็นได้ว่า ห้วงเวลาของดำเนินการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction: DRR) ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญก่อนที่ภัยจะเกิดขึ้น และเป็นการดำเนินงานเชิงรุกตามหลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ซึ่งมุ่งเน้นการลดปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงก่อนที่ภัยจะเกิดขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยง เพื่อให้รู้และเข้าใจถึงต้นเหตุของความเสี่ยง และใช้เป็นแนวทางในการวางมาตรการต่างๆ เพื่อจัดการกับต้นเหตุของความเสี่ยง ให้หมดไป หรือให้ลดน้อยลงเท่าที่จะทำได้ เพื่อถ่ายโอนหรือกระจายความเสี่ยง หรือในกรณีที่ยังมีความเสี่ยงหลงเหลืออยู่ ให้สามารถเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับการเกิดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่าการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยจะสามารถดำเนินการได้ในทุกระยะของการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ แต่ในการดำเนินการเชิงรุกก่อนเกิดภัยจะให้ความสำคัญกับ “การป้องกันและลดผลกระทบ” ซึ่งมุ่งเน้นในการขจัดผลกระทบจากเหตุการณ์สาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลหรือทรัพย์สินให้หมดไปหรือลดน้อยลง ผ่านมาตรการเชิงโครงสร้างและไม่เชิงโครงสร้างเพื่อช่วยลดขนาด และผลกระทบจากภัย รวมทั้ง “การเตรียมความพร้อม” ให้ประชาชนมีความสามารถในการเตรียมรับมือกับภัยที่อาจเกิดขึ้น และเพิ่มโอกาสในการรักษาชีวิตให้ปลอดภัยจากภัยได้มากขึ้น โดยมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมด้านการพัฒนาอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้

หากสามารถดำเนินการเชิงรุกในการป้องกันและลดผลกระทบ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมอย่างเป็นระบบ จะสามารถช่วยลดความรุนแรงและความถี่ของภัย ช่วยลดความเสียหายและความเปราะบาง ตลอดจนช่วยเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนได้มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ประเทศต่างๆ

มีความเสี่ยงจากสาธารณภัยลดลง ประชาคมโลกจึงสนับสนุนให้แต่ละประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ดังคำกล่าวของนายบัน คีมุน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ในวันแห่งการลดภัยพิบัติสากล ปี พ.ศ. 2554 ที่ว่า “ลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในวันนี้ เพื่อจะได้มีความปลอดภัยยิ่งขึ้นในวันข้างหน้า” (Invest today for a safer tomorrow)

สรุปได้ว่า หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ซึ่งมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในทุกขั้นตอนของการจัดการสาธารณภัย สามารถนำไปใช้ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดความรุนแรงของผลกระทบจากสาธารณภัยได้จากการดำเนินงานอย่างเป็นระบบในการวิเคราะห์และลดปัจจัยอันเป็นสาเหตุของสาธารณภัย โดยสามารถดำเนินการได้ในทุกๆ วัน โดยไม่จำเป็นต้องรอให้สาธารณภัยมาถึงก่อน

2.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องประกอบการจัดทำข้อเสนอ

จากเหตุการณ์สาธารณภัยที่เกิดขึ้นที่ผ่านมา เห็นได้ว่า เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ที่ภาครัฐต้องรับภาระในการฟื้นฟูและซ่อมสร้าง โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมซึ่งได้รับผลกระทบรุนแรง ยังมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เพิ่มภาระทางการเงินของภาครัฐ ทั้งการจ่ายเงินชดเชยผู้ประสบภัย ด้านการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ด้านอุตสาหกรรม ด้านการเกษตร ตัวอย่างเช่น กรณีอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2554 ภาครัฐสูญเสียมูลค่าได้ประมาณ 5.26 หมื่นล้านบาท จากการชะลอตัวของการผลิตภาคอุตสาหกรรม การส่งออก และการยกเว้นภาษีนำเข้าอุปกรณ์การผลิตต่างๆ เพื่อทดแทนที่เสียหายไป การบริโภคภายในที่หดตัวเนื่องจากผลกระทบต่อภาคครัวเรือน ทั้งยังต้องสูญเสียมูลค่าเพื่อกระตุ้นให้เกิดการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งมาตรการลดหย่อนภาษี พักหนี้ในภาคการเกษตร และให้เงินอุดหนุนแก่ภาคธุรกิจ

เห็นได้ว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับภาคส่วนต่างๆ เมื่อได้รับผลกระทบจากสาธารณภัยขนาดใหญ่ จะเกิดความเสียหายในวงกว้าง ดังนั้น การบูรณาการการแนวความคิดการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการพัฒนา (Mainstreaming Disaster Risk Reduction into Development) จึงเป็นการผลักดันให้การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยได้รับการให้ความสำคัญให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาในทุกๆระดับเป็นประเด็นที่ใช้ในการพิจารณาดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา จนกลายเป็นการปฏิบัติปกติในทุกๆภาคส่วน ในการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังมีการมองอย่างแยกส่วนว่า การบริหารจัดการด้านสาธารณภัย และการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นงานเฉพาะด้าน และเป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานที่มีภารกิจด้านสาธารณภัยโดยตรงเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงหากทุกภาคส่วนมีโอกาสได้รับผลกระทบจากสาธารณภัยแล้วนั้น ทุกภาคส่วนย่อมมีบทบาทในการดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในภาคส่วนของตนเองได้ และทำให้ความเสียหายจากสาธารณภัยลดน้อยลง แต่หากไม่ให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยง จะส่งผลให้สถานการณ์ภาวะฉุกเฉินมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น และทำให้ภาคส่วนต่างๆ ได้รับความเสียหายและสูญเสียมูลค่ามากขึ้นไปด้วย

การบูรณาการการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการพัฒนา จึงเป็นแนวทางซึ่งสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจถึงความสัมพันธ์และความสำคัญของการพัฒนากับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เพื่อให้ภารกิจนโยบายแผนงาน และการดำเนินการ กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ สามารถจัดการกับความเสี่ยงจากสาธารณภัยได้อย่างเหมาะสม หากทุกภาคส่วนร่วมกันวางแผน และดำเนินการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในภาคส่วนของตนเองแล้วนั้นย่อมทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเชิงรุกได้ในภาพรวมของประเทศ

หลักการบูรณาการการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการวางแผนพัฒนา คือ การใช้การประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัย เพื่อช่วยวิเคราะห์โอกาสในการได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย และช่วยกำหนดมาตรการในการจัดการ และลดความเสี่ยงที่เหมาะสม รวมทั้งสอดแทรกมาตรการนั้นๆ ในกระบวนการที่เกี่ยวข้อง กับการวางแผนพัฒนา และการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาในทุกระดับ การบูรณาการการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการพัฒนามีเป้าหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่

1) เพื่อให้โครงการพัฒนาในทุกระดับและทุกภาคส่วนมีความปลอดภัยจากผลกระทบจากสาธารณภัย กล่าวคือ เพื่อให้มั่นใจว่า โครงการพัฒนาในทุกระดับและทุกภาคส่วน ได้มีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนถึงโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากสาธารณภัยและดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นกับการพัฒนานั้นได้

2) เพื่อให้โครงการพัฒนาในทุกระดับ และทุกภาคส่วน ไม่ทำให้สังคม มีความเสี่ยงจากสาธารณภัยมากขึ้น กล่าวคือ เพื่อให้แน่ใจว่า โครงการพัฒนาในทุกระดับและทุกภาคส่วนจะไม่เพิ่มความล่อแหลมหรือความเปราะบาง โดยไม่ได้ตั้งใจในทุกด้าน ทั้งในด้านสังคม ด้านกายภาพด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม

3) เพื่อให้โครงการพัฒนาในทุกระดับ และทุกภาคส่วน มีส่วนช่วยลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยของสังคม กล่าวคือเพื่อให้โครงการพัฒนาในทุกระดับและทุกภาคส่วนได้สอดแทรกเป้าหมายการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยไปพร้อมกับ เป้าหมายในการพัฒนาให้สามารถช่วยลดโอกาสเกิดภัยช่วยลดความล่อแหลมเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพของสังคม

กระบวนการในการบูรณาการการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการพัฒนา

1. การวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยมีขั้นตอน 2 ประการ คือ 1) การประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัย และ 2) การกำหนดทางเลือกในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยในการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินภัยความล่อแหลม ความเปราะบางและศักยภาพหรือขีดความสามารถที่มีในการคาดการณ์ผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้น

2. การบูรณาการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการวางแผนการพัฒนา ภายหลังจากการประเมินความเสี่ยงและได้กำหนดแนวทางในการจัดการและลดความเสี่ยงแล้วนั้น ขั้นตอนต่อมาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ คือ การบูรณาการแนวทางในการลดความเสี่ยง ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาในทุกขั้นตอน มีการพิจารณาประเด็นด้านการลด

ความเสี่ยงจากสาธารณภัยด้วยเสมอ และเพื่อไม่ให้เกิดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นเพียงส่วนหนึ่งของหน่วยงานด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยเท่านั้น

นอกจากนี้การบูรณาการการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการพัฒนา ยังมีเป้าหมายเพื่อให้มีการนำขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงและการกำหนดทางเลือกในการลดความเสี่ยงให้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพัฒนา ทั้งในการกำหนดนโยบายการวางแผนพัฒนาการ จัดสรรงบประมาณ และการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาของแต่ละภาคส่วนในระดับต่างๆ โดยเฉพาะในภาคส่วนและในพื้นที่ซึ่งมีความเสี่ยงจากสาธารณภัยสูง และเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการบูรณาการประเด็นเรื่องของการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยใน 5 ส่วนประกอบสำคัญของการดำเนินงานด้านการพัฒนาได้แก่ ด้านนโยบายด้านองค์กรด้านการปฏิบัติงาน ด้านประชาชน และด้านการรณรงค์ ส่งเสริมและการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและแนวคิดข้างต้น จึงเป็นแนวทางในการกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในภาคการพัฒนา ซึ่งในการพัฒนาจะช่วยลดผลกระทบจากสาธารณภัยได้อย่างยั่งยืน ด้วยการนำแนวทางการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยไปบูรณาการในข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาและนำไปสู่การจัดทำกิจกรรมของภาคส่วนต่างๆ ซึ่งในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยของภาคส่วนต่างๆ ที่จะได้นำเสนอในหัวข้อต่อไป และแนวทางการจัดทำกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในภาคส่วนต่างๆ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย ภาคเกษตรกรรม ภาคการท่องเที่ยว ภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้าและการลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน

2.2.3 ระบุแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์

การบูรณาการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้าไปสู่กิจกรรมการพัฒนาในแต่ละภาคส่วน จำเป็นต้องได้รับการผลักดันในระดับนโยบาย เพื่อให้เกิดการบูรณาการและการนำไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ รวมถึงการเข้าถึงภาคประชาชนและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการรณรงค์ส่งเสริมและการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ภาพที่ 3 ประเด็นสำคัญของกระบวนการบูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
ที่มา : UNDP, 2013 (พ.ศ. 2556)

ดังนั้น ในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อบูรณาการดำเนินงานด้านการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย จึงมุ่งเน้นการผลักดันการดำเนินงานเชิงรุกและการบูรณาการ โดยมีประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการ

1.1 พัฒนาระบบการจัดการข้อมูลด้านสาธารณภัยให้นำไปใช้ในการตัดสินใจ และสื่อสารความเสี่ยงให้ภาคส่วนต่างๆ และในระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการนำข้อมูลมาใช้ในการประเมินความเสี่ยง และนำไปสู่การจัดทำมาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

1.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคส่วนต่างๆ ในการบูรณาการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการวางแผนเพื่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และสิ่งแวดล้อม

1.3 เพิ่มประสิทธิภาพระบบการแจ้งเตือนภัย โดยการวางแผนทางปฏิบัติการแจ้งเตือนภัยให้มีความหลากหลายประเภทภัย และสามารถแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าได้ถึงในระดับปัจเจกบุคคล

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านปัจจัยและสภาพแวดล้อม

2.1 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการบูรณาการด้านทรัพยากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการจัดการสาธารณสุขภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรระหว่างเครือข่ายในการจัดการสาธารณสุขภัยได้อย่างเป็นระบบ และทันต่อการเผชิญเหตุในพื้นที่

2.2 พัฒนาและยกระดับมาตรฐานระบบการจัดการสาธารณสุขภัยให้มีประสิทธิภาพในการจัดการสาธารณสุขภัยทุกระดับ

ผู้ศึกษาได้พิจารณาแล้ว เพื่อให้ประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าวข้างต้นสามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ จึงได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2570 โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะสั้น (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2567)

1. ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยในทุกระดับ ได้แก่ ระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ชุมชน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และออกแบบมาตรการลดความเสี่ยง รวมทั้งมาตรการเตรียมความพร้อมรับมือสาธารณสุขภัยในพื้นที่

2. บูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์แนวโน้มสาธารณสุขภัย รวมทั้งกระจายข้อมูลไปสู่สาธารณสุขชน เช่น การเตือนภัย พื้นที่ปลอดภัย เป็นต้น โดยการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลด้านการจัดการสาธารณสุขภัยอย่างเป็นระบบ เพื่อวิเคราะห์และประเมินแนวโน้มสถานการณ์ภัยสำหรับเป็นฐานข้อมูลให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานกำหนดมาตรการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถสั่งการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว

ระยะกลาง (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2568)

1. พัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสาธารณสุขภัยในทุกระดับ โดยการขยายผลเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัย เพิ่มพูนความรู้ให้แก่ อาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัย (อปพร.) ที่มีศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติงาน

2. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยให้กับภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคธุรกิจ ที่มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR)

3. นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบูรณาการข้อมูลทรัพยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และสั่งการใช้ทรัพยากรในการจัดการสาธารณสุขภัย

4. จัดทำมาตรฐานภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัย อาทิ แผนปฏิบัติการ คู่มือและขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

5. จัดทำแผนปฏิบัติการในระดับพื้นที่ที่ต้องมีองค์ประกอบในการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัย และมีมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ระยะยาว (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2570)

1. ให้ความรู้แก่ภาคีเครือข่ายทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิด การวิจัยและพัฒนา ร่วมกับสถาบันการศึกษา ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการใช้ช่องทางการจัดกิจกรรมระหว่างภาคส่วนต่างๆ และกิจกรรมการถอดบทเรียน สาธารณภัย เพื่อพัฒนาแนวคิดและก่อให้เกิดการศึกษาวิจัย และพัฒนาต่อยอด ขยายผล ให้เกิดการปฏิบัติ ได้จริง

2. ออกแบบรูปแบบเนื้อหาวิธีการปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่สอดคล้องกับ ไลฟ์สไตล์ของประชาชน รวมถึงการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3. ประสานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างองค์กรภายในประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ในเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสาธารณภัย

ในการนี้ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมการลดความเสี่ยงที่สามารถบูรณาการไปกับการ ดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ จึงขอยกตัวอย่างรูปแบบกิจกรรมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่สามารถ ดำเนินการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1) ภาคเกษตรกรรม

1.1 ส่งเสริมการจัดการน้ำในชุมชน ให้มีเพียงพอต่อความต้องการในการเพาะปลูกและเลี้ยง สัตว์ และจัดหาแหล่งน้ำสำรอง เพื่อป้องกันภัยแล้ง

1.2 พัฒนาพันธุ์พืชให้สามารถต้านทานสภาพแล้งและน้ำท่วม

1.3 ปรับเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตรให้เหมาะกับสภาพพื้นที่ เช่น ทำการเกษตรลอยน้ำ ในพื้นที่ที่มีกกระสอบถักน้ำท่วมซึ่งเป็นระยะเวลาสั้น เปลี่ยนชนิดพืชหรือวางแผนปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพ ภูมิประเทศ จัดตั้งคลังเสบียงสัตว์ประจำพื้นที่ เป็นต้น

1.4 ส่งเสริมอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชนให้แก่เกษตรกรเพื่อเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

1.5 วางแผนการอพยพสัตว์ จัดเก็บพันธุ์พืช สำรองเสบียงสัตว์และเวชภัณฑ์

1.6 ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร เพื่อลดโอกาสการปนเปื้อนสารเคมีไปกับน้ำเมื่อเกิด อุทกภัย

2) ภาคการท่องเที่ยว

2.1 ก่อสร้างโรงแรม รีสอร์ท สถานประกอบการให้มีโครงสร้างแข็งแรงได้มาตรฐาน โดยเฉพาะหากตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิ

2.2 หลีกเลี่ยงการก่อสร้างในทำเลที่ตั้งที่มีความล่อแหลมต่อสาธารณภัย

2.3 กำหนดเส้นทางอพยพ วิธีการอพยพ และจุดปลอดภัย รวมทั้งจัดทำป้ายบอกเส้นทาง ไปยังจุดปลอดภัย/จุดอพยพที่ชัดเจน

2.4 ให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ และพนักงานในสถานประกอบการ เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติ เพื่อป้องกันอันตรายจากสาธารณภัย

2.5 จัดฝึกซ้อมแผนอพยพหรือแผนรับมือหากเกิดสาธารณภัย เช่น อัคคีภัย ดินถล่ม อุทกภัย น้ำป่าไหลหลาก คลื่นสึนามิ เป็นต้น

2.6 จัดเตรียมอุปกรณ์ด้านความปลอดภัย และติดตั้งระบบดับเพลิงที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งมีการตรวจสอบอุปกรณ์ตามวงรอบการใช้งาน

2.7 จัดเตรียมอาหาร น้ำดื่ม และเครื่องใช้ที่จำเป็นไว้ในจุดที่ปลอดภัย สำหรับสำรองไว้ใช้หากเกิดสาธารณภัยขึ้น

2.8 เตรียมพร้อมระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีช่องทางที่เข้าถึงแหล่งข้อมูลการเตือนภัย และการขอรับการช่วยเหลือ

2.9 จัดทำเอกสารแนะนำความปลอดภัยไว้ในห้องพัก หรือในสถานที่ท่องเที่ยว

2.10 ทำประกันความเสียหายหากเกิดสาธารณภัยต่างๆ

3) ภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจ การค้า และการลงทุน

3.1 ก่อสร้างโรงงานและสถานประกอบให้มีโครงสร้างแข็งแรงถูกต้องตามมาตรฐาน

3.2 ปรับปรุงโครงสร้างอาคารให้สามารถต้านทานน้ำท่วมได้หากอยู่ในพื้นที่เสี่ยง เช่น ทำชั้นล่างอาคารให้น้ำไหลผ่านได้ หรือมีการสร้างแนวป้องกันน้ำท่วม

3.3 ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ช่วยประหยัดพลังงาน และลดของเสียที่ก่อให้เกิดมลภาวะ

3.4 มีแผนป้องกันและแผนเผชิญอุบัติเหตุในโรงงาน และมีการฝึกซ้อมพนักงานเป็นประจำ

3.5 เตรียมมาตรการควบคุม แก๊ส และป้องกันไม่ให้ผู้ค้าราคาสินค้าในช่วงเกิดสาธารณภัย

3.6 ทำแผนหรือบันทึกข้อตกลงระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ เมื่อสาธารณภัย

4) ภาคโครงสร้างพื้นฐาน

4.1 ออกแบบและก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ให้มีความคงทน แข็งแรง ได้มาตรฐาน โดยพิจารณาจากข้อมูลสาธารณภัยย้อนหลังที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่

4.2 ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้โครงสร้างพื้นฐานมีความทนทานและปลอดภัยจากสาธารณภัย

4.3 ออกแบบก่อสร้างเส้นทางคมนาคมขนส่ง เช่น ถนน สะพาน ไม่ให้เกิดขวางเส้นทาง การไหลของน้ำ และให้ช่วยระบายน้ำ หากก่อสร้างบนพื้นที่ลาดชันหรือเชิงเขาก็ควรคำนึงถึงดินถล่มและน้ำป่าไหลหลาก

4.5 จัดพื้นที่ติดตั้งระบบสาธารณูปโภคให้อยู่ในพื้นที่ปลอดภัย

4.6 เตรียมแผนรับมือในการให้บริการได้อย่างต่อเนื่องหากเกิดเหตุฉุกเฉิน

4.7 จัดทำแผนอพยพและช่วยเหลือกรณีเกิดสาธารณภัย เช่น แผนอพยพออกจากสนามบิน สถานีรถไฟ เป็นต้น

4.8 จัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี ในการรับมือกับเหตุฉุกเฉิน

5) ภาคการศึกษา

- 5.1 ปรับปรุง ซ่อมแซม และบำรุงรักษาอาคารสถานศึกษาให้มีความแข็งแรง
- 5.2 จัดเตรียมระบบป้องกันอัคคีภัย และฝึกอบรมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
- 5.3 จัดการฝึกซ้อมอพยพให้แก่นักเรียน ครู ไปยังจุดปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ
- 5.4 จัดหลักสูตรหรือสอดแทรกเนื้อหาด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไว้ใน
การเรียนการสอน
- 5.5 จัดทำแผนเผชิญเหตุและฝึกซ้อมการจัดการสาธารณภัยในสถานศึกษา เพื่อเตรียม
ความพร้อมรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน
- 5.6 หลีกเลี่ยงการใช้โรงเรียนหรือสถานศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัยเป็นสถานที่อพยพ
- 5.7 สร้างเสริมทักษะที่จำเป็นเมื่อประสบภัย เช่น การสอนว่ายน้ำ การปฐมพยาบาล เป็นต้น
- 5.8 สนับสนุนโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงจัดกิจกรรมด้านความปลอดภัยในโรงเรียน
- 5.9 จัดเตรียมแผนการดำเนินการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องในภาวะวิกฤต

6) ภาคสาธารณสุข

- 6.1 ก่อสร้างอาคารสถานพยาบาลด้วยโครงสร้างที่แข็งแรงและได้ตามมาตรฐาน
- 6.2 จัดทำแผนเตรียมความพร้อมในภาวะฉุกเฉินของสถานพยาบาลและแผนการให้บุคลากร
ทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง
- 6.3 เตรียมระบบการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยหรือส่งต่อผู้ป่วยที่จำเป็น หากได้รับผลกระทบ
จากสาธารณภัย
- 6.4 จัดเตรียมระบบและกลไกการสื่อสาร การแจ้งเตือนภัย และการกระจายข้อมูลข่าวสาร
ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ปฏิบัติงานได้ทันท่วงที
- 6.5 สำรองทรัพยากรที่สำคัญอย่างน้อยให้เพียงพอในช่วงภาวะฉุกเฉิน
- 6.6 จัดให้มีหน่วยกู้ชีพ กู้ภัย เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย
- 6.7 ให้ความรู้แก่ประชาชนในการปฐมพยาบาลและการช่วยชีวิตเบื้องต้น
- 6.8 จัดทำแผนควบคุมโรคระบาดหรือโรคแทรกซ้อนที่เกิดจากสาธารณภัย

2.2.4 ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามข้อเสนอ พร้อมระบุ แนวทางการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม

การวางแผนการพัฒนาโดยบูรณาการการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการจัดทำกิจกรรม
หรือโครงการต่างๆ อาจมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสำเร็จของการดำเนินงานตามข้อเสนอ และแนวทาง
การบริหารจัดการ ดังนี้

1) **ปัจจัยด้านคน** กล่าวคือ ผู้บริหารในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ มีส่วนสำคัญในการ
ผลักดันการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามมาตรการ
ลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยมีแนวทางการบริหารจัดการประกอบด้วย มีการสร้างความเข้าใจให้แก่

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจถึงสภาพปัญหา และแนวทางการแก้ไขที่สามารถร่วมมือกันได้ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2) ปัจจัยด้านงบประมาณ กล่าวคือ งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่นำนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติ หากแต่งบประมาณในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นเรื่องที่แต่ละหน่วยงานหรือภาคส่วนต่างๆ จะต้องตั้งงบประมาณไว้เป็นการเฉพาะ โดยแนวทางการบริหารจัดการคือ การผลักดันให้ภาคส่วนต่างๆ ตระหนักถึงความเสียหายและความสูญเสียจากสาธารณภัย และสร้างความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญในการลงทุนเพื่อการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

3) ปัจจัยด้านการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน กล่าวคือ การมีระบบการประสานการปฏิบัติการอำนวยการ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภายใต้การดำเนินงานตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการดำเนินงาน ทั้งหน่วยงานในส่วนกลางและหน่วยงานระดับพื้นที่ ได้แก่ จังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ทุกหน่วยงานมีระบบการประสานงานกันอย่างชัดเจนเป็นระบบ และมีเอกภาพ โดยแนวทางการบริหารจัดการที่มีการกำหนดมาตรการ ระเบียบวิธีปฏิบัติ มาตรฐานการปฏิบัติงาน ที่เป็นเอกภาพและมาตรฐานเดียวกัน

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

ภาวะผู้นำที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนข้อเสนอการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อการจัดการสาธารณภัยที่ยั่งยืน มีดังนี้

2.3.1 การผลักดันให้เกิดการปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ (Driving Execution and Results) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการตัดสินใจได้ทันเวลา โดยมีหลักการและข้อมูลที่รอบด้านมาใช้ในการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการบริหารการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายและนำไปสู่ผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวัง

2.3.2 การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการทำงานบูรณาการและความร่วมมืออย่างเต็มที่ (Facilitating Hyper-collaboration) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือและการทำงานบูรณาการกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งภายในองค์กร ระหว่างองค์กร และการทำงานร่วมกับประชาชนและผู้รับบริการ รวมถึงการสร้างและรักษาเครือข่ายในการทำงานบูรณาการ การแสวงหาโอกาสในการสร้างพันธมิตรเพื่อขับเคลื่อนภารกิจงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไว้ในการพัฒนาของภาคส่วนต่างๆ

2.3.3 การสื่อสารโน้มน้าว (Communicating and Influencing) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารและรับข้อมูลได้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณามุมมองของผู้อื่นเพื่อการตอบสนอง การใช้การเจรจาต่อรอง รวมทั้งความสามารถในการถ่ายทอดความคิดและข้อมูลในรูปแบบที่นำความเข้าใจไปสู่กลุ่มเป้าหมายและบรรลุดัตุประสงค์ขององค์กรที่หลากหลาย ทั้งรูปแบบการเขียนและทางวาจา โดยเฉพาะการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างความตระหนักให้ค้ำึงถึงการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในภาคส่วนต่างๆ

2.3.4 การประสานงาน (Coordinated) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะด้านการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ มีประสบการณ์ ความรู้ และความสามารถในการอบรมให้ความรู้แก่ทีม รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานเป็นทีม เกิดการประสานงานร่วมกันและบูรณาการปฏิบัติงานระหว่างกัน

2.3.5 การผลักดันให้เกิดนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง (Driving Innovation and Change) ต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแสวงหาโอกาสในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการสาธารณสุข โดยเฉพาะการใช้นวัตกรรมเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้สามารถลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขได้อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถพัฒนาให้ทันต่อแนวโน้มความรุนแรงของสาธารณสุขที่เพิ่มมากขึ้น

3. แผนพัฒนาตนเอง

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2556
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และอนุบัญญัติ. กรุงเทพฯ : ส่วนกฎหมาย สำนักมาตรฐานการป้องกันสาธารณภัย, ม.ป.ป. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, 2564
- ดร. สรวิศ วิฑูรท์สนธิ์ Dr. Marqueza Cathalina Reyes และ Mr. Matthew Sarsycki. คู่มือการประเมิน ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ สำนักงานประเทศไทย, 2559
- สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564
- สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัย ประเมินผลการขับเคลื่อนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ : ม.ป.ป.

ประวัติผู้เขียนเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

นางสาวฉัตรภรณ์ แก้วยนต์

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (นิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พ.ศ. 2540

ปริญญาโท ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2550

ประสบการณ์การบริหารราชการ

พ.ศ. 2542	นักวิชาการเผยแพร่ 3	กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท
พ.ศ. 2544	นักวิชาการเผยแพร่ 4	กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท
พ.ศ. 2546	นักวิชาการเผยแพร่ 5	กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท
พ.ศ. 2547	นักประชาสัมพันธ์ 5	สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
พ.ศ. 2551	นักประชาสัมพันธ์ 6ว	สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
พ.ศ. 2552	นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
พ.ศ. 2558	นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการพิเศษ	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

เลขานุการกรม

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3/12 ถนนอุทองนอก แขวงวชิระ เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300